

CHRISTIANI WOLFII
JUS NATURÆ
METHODO SCIENTIFICA

PERTRACTATUM,

PARS SEPTIMA,

DE

IMPERIO PRIVATO

IN QUA TAM DE IMPERIO AC SOCIETATE IN GENERE,

QUAM DE OFFICIIS

AC JURE IN SOCIETATIBUS

Conjugali, Paterna, Herili atque Domo agitur, seu Jus omne
Personarum demonstratur.

ET NUNC PRIMUM CUM

VIRI CL. DE VATTEL

ANIMADVERSIONIBUS,

EDITIO NOVISSIMA EMENDATIO, ET AUCTION.

FRANCOFURTI, ET LIPSIAE,
MDCCLXVI.

ÆRE SOCIETATIS VENETÆ,
SUPERIORUM FACULTATE, AC PRIVILEGIIS.

Serenissimo ac Potentissimo Principi ac Domino Domino

FRIDERICO REGI BORUSSIÆ,

Marggravo Brandenburgensi, Sacri Romani Imperii Archi-Camerario & Principi Electori, Supremo Siletiæ Duci, Principi Supremo Arausionensi, Novi Castri & Valengia, necnon Comitatus Glacensis, Geldria, Magdeburgi, Clivia, Juliaci, Montium, Stetini, Pomeraniæ, Cassubiorum, Vandalorum & Megapolis, necnon Grof-næ Duci, Burgravo Norimbergensi, Principi Halberstadii, Mindæ, Camini, Vandalii, Sverini, Raceburgi, Ostfrisæ & Mursii, Camiti Hohenzollera, Ruppini, Marca, Ravensbergi, Hohensteinii, Teklenburgi, Sverini, Lingæ, Buræ & Leerdami, Domino Ravensteinii, Rostochii, Stargardiæ, Lavenburgi, Butovix, Arlayæ & Bredæ &c. &c. &c. Regi ac Domino meo longe Clementissimo.

R E X A U G U S T E .

Um civitates eo fine institutæ sint, ut unusquisque jus suum sine armis consequatur & eodem tranquille atque secure fruatur; Rectoribus illarum vel maxime curæ esse debet, ut judicia religiosissime administrantur & jus promptissime reddatur. Et quamvis ea de causa subinde leges civiles ab immutabili illo jure, quod ipsa natura constitutum est recedant necesse sit; æquitatis tamen in iis, quantum datur, ubivis habenda ratio est. Eadem sane causa me impulit, ut juris tam verum, quam personarum, de quo in foro litigari solet, scientiam non ex duodecim Tabulis, nec ex edictis prætorum, nec ex sapientum placitis, sed penitus ex intima philosophia, quemadmodum jam olim suavit CIGERO, haurirem & in systema veri nominis redigerem, quod nomen Corporis Juris tueri possit. MAJESTATI TUÆ, REX SAPIENTISSIME, ea, que dico, adeo explorata sunt, ut de religiosa & prompta administratione justitiæ civibus tuis procuranda serio cogites. Nemo est qui nesciat, jus suum in foris persequentes diuturna lite morari, & ea distentos haud raro eventu dubio majores facere sumtus, quam quantum est commodum, quod sperare possunt, si vicerint. Pendet sententia sapissime a favore Judicis, qui ideo plus valere dicitur, quam lex in codice, sapius a Doctorum inter se dissentientium discordantibus opinionibus, ut arbitrium litis in sortem trajectum

JURIS NATURÆ

PARS SEPTIMA.

De Imperio privato, seu officiis ac Jure in societibus conjugiali,
paterna, herili atque domo.

CAPUT I.

De imperio ac societate in genere.

§. 1.

Societas in genere est pactum, vel quasi pactum de fine quodam conjunctis viribus consequendo. *Societas quid sit.*

Sunt equidem, qui putant, dari etiam posse societates, quæ nullo pacto nituntur; sunt etiam qui arbitrantur, quasi pactum non esse juris naturæ, sed commentum juris civilis; nulla tamen ratio sufficiens est, quæ societatem per pactum, vel quasi pactum non definire nos cogat. Quæ enim in contrarium asseruntur exempla, aut non nisi per abusum, seu inconstantiam loquendi societates dicuntur, ut adeo non nisi de nomine his sit: aut nituntur quasi pacto, quod juri na-

turæ jam alias vindicavimus (not. §. 511. part. 5. Jur. nat.). Inprimis hic urgetur societas paterna, quæ inter parentes ac liberos subsistit. Verum ostendemus inferius hanc societatem esse utique quasi pactum naturale. Patebit autem ex subsequentiis, haud parum referre, ut firmam ac determinatam societatis notionem sumamus, ex qua sociorum jura & obligationes deduci possunt principiis juris naturæ convenienter.

§. 2.

Quoniam societas negotiatoria est pactum de rebus ac operis eo fine conferendis, ut lucrum & damnum commune sit (§. 1318. part. 4. Jur. nat.), omne autem pactum de fine quodam conjunctis viribus consequendo societas in genere est (§. 1.); *An societas negotiatoria sub hoc genere continentur.*
societas negotiatoria est species sub societate in genere contenta.

Nimirum finis, qui in societate negotiatoria intenditur, est lucrum, quod qui eandem contrahunt conjunctis viribus consequi volunt, etiam

præter spem atque intentionem accidere possit, ut damnum detur.

QUÆSTIONES
DE JURE NATURALI
CUM ANIMADVERSIONIBUS IN OPUS
C L W O L F I I
DE JURE NATURÆ
AUCTORE
DOM. DE WATTEL

Ex Gallico in Latinum conversæ.

CL. DE WATTEL
 QUÆSTIONES
 DE JURE NATURALI
 ET ANIMADVERSIONES
 IN CL. WOLFII
 PARTEM OCTAVAM.

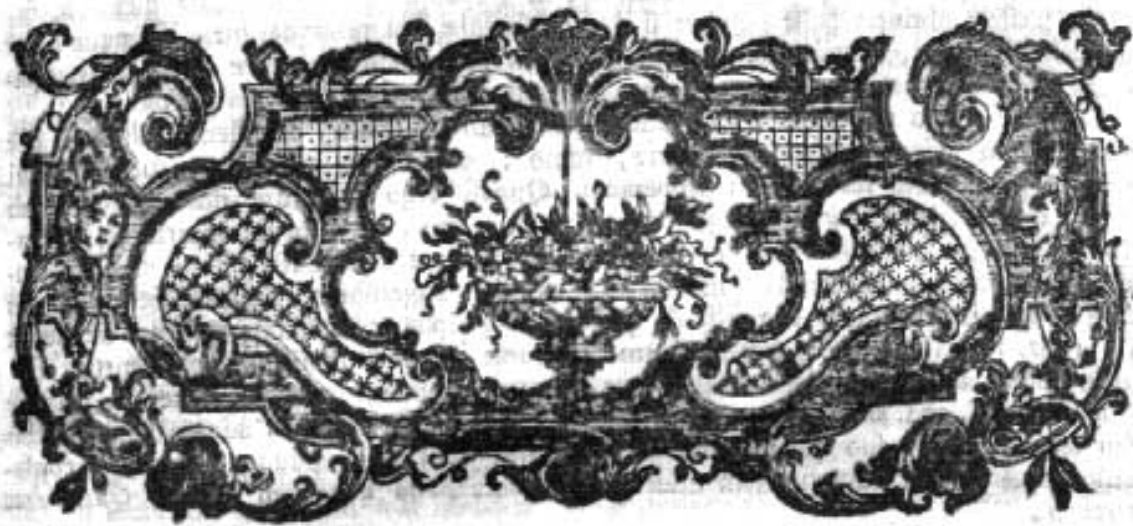

- §. 4. *Societas inter plures d'imus contracta eo fine, ut conjunctim sibi parent ad vitæ necessitatem, commoditatem, ac jucunditatem, imo felicitatem requisita, & curent, ut unusquisque jure suo quiete fruatur, & tuto ab alio id consequatur, atque se suaque adversus vim quamlibet externam defendant, CIVITAS dicitur.*

Dum societates peculiares, quæ appellantur Familix vel *Domus*, civitatem constituere dicuntur, idest inter se pacisci ut magnam Societatem componant, quæ dicitur Civilis, nescio quid incommodi exoritur, quod statim sese prodit in definitione Civis §. 6. *Membra Civitatis, seu singuli, qui societatem civilem incunt, dicuntur Cives.* Revera non Familix civilem societatem incunt,

neque enim peculiares hæ societates satis habent auctoritatis in membra sua, neque jus ea subjiciendi imperio societatis civilis; sed privati ipsi, cum sensissent peculiarem societatem qua vivebant in familiis, non sufficere ad felicitatem & tranquillitatem tuendam, societatem civilem inierunt. Auctor mentem suam clarius explicat in annotatione ad §. 6. atque ita consentimus.

Civitatis definitio.

JURIS NATURÆ

PARS OCTAVA.

De Imperio Publico, seu Jure Civitatis.

CAPUT I.

De origine civitatis atque imperii publici.

§. 1.

Domus singula sibi non sufficiunt in iis, quæ ad vitæ necessitatem, commoditatem ac jucunditatem, immo felicitatem faciunt, nec quiete jure suo frui, & quod ab aliis ipsis tribuendum satis tuto consequi, seque ac sua adversus vim aliorum defendere valent. Domus perfecta componitur ex societate conjugali, paterna & herili (§. 1147. part. 7. Jur. nat.), consequenter in ea sunt maritus & uxor (§. 282. part. 7. Jur. nat.), liberi (§. 633. part. 7. Jur. nat.) & servi atque ancillæ (§. 1081. part. 7. Jur. nat.), vel famuli atque famulæ (§. 1131. p. 7. Jur. nat.). Quotcunque tandem numeros liberos, quotcunque etiam famulos atque famulas, vel servos atque ancillas, si erpendas ea omnia, quæ ad vitæ necessitatem faciunt ejusdemque commoditatem ac jucunditatem, facile patebit, fieri minime posse, ut illorum opera ea consequaris, nec opus habeas tibi comparare ab aliis, quibus indiges cum tuis, nec alii vicissim a te sibi comparare habeant opus, quibus ipsi indigent. Quamobrem nemo in dubium vocare potest, quod nulla domus, etiam si amplissima, sibi sufficiat quoad ea, quæ ad vitæ necessitatem ac jucunditatem faciunt. *Quod erat primum.*

De indigentia domum singularium.

Felicitatem consequimur legis naturalis custodia (§. 196. part. 1. Phil. pract. univ.), eademque eam conservamus (§. 397. part. 1. Phil. pract. univ.), consequenter virtus condanda colenda (§. 32. part. 1. Phil. pract. univ.), vitium omne fugiendum (§. 322.